

ПРО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГЛУХОНІМИХ ДІТЕЙ (РІДНІЙ МОВІ).

ням на рідній мові. І тільки тоді школа буде користна, коли через неї основи сем'йового виховання будуть переведені в життя. Відомий знавець душі глухонімого Микола Михайлович Лаговський на питання: який тип школи потрібний для глухонімих, пише у своїй книзі:... „У всякім разі, якого б типу школа не була, треба пам'ятати, що найліпша школа для виховання—це без сумніву сем'я й через те завдання школи полягає в тім, щоб дати своїм вихованцям приблизно таке ж виховання, яке вони мали б в сем'ї“...

Правдивість слів людини з 36-літнім педагогічним досвідом признає всякий серйозний педагог, а не ремісник-вчитель.

Як це важливо при навчанні глухонімих устній мові, казати не приходиться. Вступаючи до школи, дитина не поринає звязків з рідною хатою і, закінчивши шкільну науку, вертаючись в сем'ю, продовжує почате в школі—поліпшуючи мову в рідній обстанові.

Знявши питання про необхідність навчання українських глухонімих на рідній мові, я питаю: як же може школа, ютця не тільки не рахується з звичаями та життям давньої місцевости, але й навчи: навіть на цілком незрозумілій мові, задовольняти потреби сем'йового виховання? Як це мусить одбитись на мові учні?.. А вже ж мові—це базис сучасної школи глухонімих. Мову глухонімого і так важко зрозуміти, але коли він говорить ще на чужій мові, то й не дивно, що родичі звичайно зневіряються на першому ж привітньому „здрасуйте“ свої дитини. Наші школи на Україні призначені допомагати найнижчим верствам людности—селнству, але при сучасній постановці діла й при таким способі навчання вони дуже далекі від тої бажаної користи, так ніби їх нема зовсім. Що ці школи служать захистками, це правда, але що вони підготовляють глухонімих до самостійного життя—це помилка.

Звернемо перш усього увагу на ту обстанову, в якій живуть діти до школи. Трохи не вся людність України—хлібороби. Засіб до життя українця—це його „рідна нива“. Тільки неминучі в кожного російського селянина злиді та безземелля прихушують зайвих здорових членів сем'ї кидати „рідну оселю“ та йти шукати побічного зарібку на фабриках та заводах. Через те в сем'ї хлібороба українця глухонімих

з дитинства привчається до важкої хліборобської праці. Така велика органічна вада, як відсутність слуху, не дає йому змоги лишити рідну оселю, бо по за нею його ніхто не зрозуміє і через те він зостається вдома головною робочою силою. Ніде так не потрібується стільки грубої робочої сили, як у сільському господарстві. Під доглядом старшого, досвідченого, глухонімих без суперечок виконує усі прикази, здебільшого розуміючи користь своєї роботи.

Таким чином в величезній більшості випадків (а скільки мені відомо—завжди) глухонімих у сем'ї—єдина підмога, єдиний робітник та певний доглядач старих батьків.

Мої власні дитячі роки, роки настушка, пройшли у великому приятелюванні з глухонімих настухом—це все, що є в мене ліпшого з дитячих спогадів. Його тепла приязнь до мене, любов, з якою він відносився до всього навкруги, були майже головним моїм виховувателем в дитинстві. Міміки цей глухонімих не знав, говорив він добре, не дивлячись на те, що ніде не вчився. У нас на сем'йове життя глухонімих, на їх чесність і зразкове ведення хазяйства, вказують як на зразок, приклад, з якого треба вчитись.

Мимоволі спадає тепер на думку: як багато могла б зробити наша школа, коли б вона щиро прийшла на поміч цим малим працівникам, здивилася б до їх життя, їх побуту: коли б вона ту любов до праці, до якої малюк привчається глухоніма дитина у сем'ї, могла розвивати, а не пригупляти і привчати до ледарства. Ту рідну мову, зачатки якої є майже у кожній дитині, коли вона прибуває до школи, коли б школа і на далі розвивала, тоді наслідки були б справді дивні. Тоді з певністю можна було б сказати, що школа повернула глухонімого сем'ї, громадянству і, ще більше, своєму краєві.

Та, нарешті, яка рація переучувати дитину? Казати, що „тато“ це погано і помилково, а слід говорити „папа“, що у неї на ногах не „чоботи“, а „сапоги“?

Та-ж у дитині вдома нема таких назв і для українця, що не знає російської мови, все це порожні, без значіння звуки. Як же по виході з школи учень буде продовжувати розвиток своєї мови? Хто його буде захочувати до цього? Поневолі йому доведеться або вернутись до міміки, або вчитись вдома рідній мові.

Привозить батько до школи свою Прісю для того, щоб з неї виїшла якась вередлива „Евфросинія“. Мені один батько,

що одібрав з школи свою дочку, сказав буквально ось що: „хай собі тут працює вдома та привчається до діла; балакати, однак, їх там навчають не по нашому, та, не вам кажучи, і балують їх там дуже... на віщо нівечить дитину?..“ Мені здається, що подібні думки тих, кому стараються допомогти в вихованню його хворої дитини, тільки гірка іронія на наші школи.

Тепер виникає питання: що ж заважає навчанню на їх рідній мові? Та дивовижна неосвідомленість наша в національній питанні Росії? Та байдужість російської поступової інтелігенції, а якою вона відноситься до нації?.. чи може що інше?..

Я думаю, що навчання глухонімих—це таке діло, що вимагає спеціальної компетенції, його можуть вирішити тільки ті, хто близько стоять до нього й до життя, а не канцелярії міністерств та департаментів.

У нас, в Росії, єсть жменя німців-колоністів, вони мають рідну школу; єсть маленька країна латишів, їх глухонімі говорять на рідній мові; фіни, поляки,—пишаються, маючи свої школи.

Єсть у нас більше 30 мільйонів українців, прибуток державі з них,—рівно третя частина всього державного бюджету—більш 500 мил.—однак до цього часу вони не мають своєї рідної школи.

В цей час на Україні відкрито де-кілька шкіл для глухонімих, але вони не більш як захисти, а справжніх шкіл... ми тільки ждемо.

Я вважаю надто важливим та цінним висвітлити відношення теперішнього з'їзду до зачепленого питання, яке б воно не було. Вирішити його зараз, тепер же, неможливо (теоретично, звичайно) не зважаючи на те, що воно вимагає як найшвидшого й повного розрешення. Представити широкі доклади по цьому питанню, на цім з'їзді, я найшов невітідним і неможливим через те, що наш з'їзд в теперішній момент носить більш об'єднуючий характер і рішати насущні питання йому ще не під силу. Я твердо вірю, що в найблизчій часі збереться другий з'їзд, якому я й подам свій доклад, спеціально обслідувавши зачеплене тепер мною питання.

Буду щиро радий усім, хто цікавиться та йде йому на зустріч.